

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Τρίτος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρξονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησιαί — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

30 Ἰανουαρίου 1877

ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ὁ Χρυσόστομος ἐγεννήθη ἐν Ἀντιοχείᾳ τῷ 347. Ὡνομάζετο δὲ Ἰωάννης, τὸ δὲ ἐπώνυμον Χρυσόστομος ἀπέδότη αὐτῷ διὰ τὴν ἔκτακτον αὐτοῦ εὐγλωττίαν πολὺ βραδύτερον, μόλις ἀπὸ τοῦ Ζ' αἰῶνος. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ κατεῖχεν ὑψηλὸν στρατιωτικὸν ἀξίωμα, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Ἀνθοῦσα ἦτο ἐκ τῶν εὐσεβῶν ἐκεῖνων γυναικῶν, ὧν ἡ ἀρετὴ καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ἐθνικῶν θαυμάζετο. Ἔνεκα αὐτῆς λέγεται, ὅτι ὁ ἐθνικὸς ῥήτωρ Λιβάnios ἀνέκραξέ ποτε μετὰ θαυμασμοῦ· «οἷας θαυμαστάς γυναῖκας ἔχουσιν οἱ χριστιανοί!» Ἡ Ἀνθοῦσα μείνασα χήρα ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 20, ἀφιέρωθη ὅλως εἰς τὴν ἀνατροφήν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. Ἐπιστημονικῶς ἐμορφώθη ὁ Χρυσόστομος παρὰ τῷ περιφήμῳ ῥήτορι Λιβανίῳ καὶ τῷ φιλοσόφῳ Ἀνδραγαθίῳ, ὧν ὁ πρῶτος τοσοῦτον ἐθαύμασε τὴν αὐτοῦ εὐγλωττίαν, ὥστε ἐρωτηθεὶς ποτε, τίνα ἔμελλε νὰ καταλίπη διάδοχον αὐτοῦ ἐν τῇ τῆς ῥητορικῆς διδασκαλίᾳ, «Τὸν Ἰωάννην», εἶπεν, εἰ μὴ τοῦτον χριστιανοὶ ἐσύλησαν!» διότι ὁ Χρυσόστομος ἐπὶ βραχὺν μόνον χρόνον τὸ τοῦ συνηγούρου ἀσκήσεως ἔργον, πρὸς ὃ ὀλίγην εἶχεν ἐκ φύσεως κλίσιν, ἐγκαταλιπὼν αὐτὸ, ἀφιέρωθη εἰς τὴν τῶν Γραφῶν μελέτην, καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας ὑπηρεσίαν. Κατηχηθεὶς δὲ παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Μελετίου, ἐβαπτίσθη τῷ ἔτει 369. Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐκκλησίᾳ συνείθιζον πολλοὶ νὰ ἀναβάλλωσι τὸ βάπτισμα εἰς ὄριμον ἡλικίαν. Ἐλάβε δὲ παρ' αὐτοῦ καὶ τὸ τοῦ ἀναγνώστου ἀξίωμα, ὅπερ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχε σπουδαιότητά τινα· διότι οἱ ἀναγνώσται ὤφειλον νὰ φυλάττωσι τὰ εἰς τὴν χρῆσιν τῆς λατρείας προωρισμένα χειρόγραφα τῆς Γραφῆς, ἢ φθειρομένων τούτων νὰ ἀντιγράφωσιν ἄλλα, καὶ διὰ τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἦναι ἄνδρες εἰδήμονες τῶν Γραφῶν. Ἡ εὐσεβεία τοῦ Χρυσοστόμου ἦτο ἔκτοτε τοσοῦτον γνωστὴ, ὥστε, ὅτε τῷ 370 ἐκδιωχθέντος τοῦ Ἀντιοχείας Μελετίου καὶ ἄλλων ἐπισκόπων ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἀντιόχειαν πόλεων ἔνεκα τῶν Ἀρειανῶν ἐριδῶν, ἐκένωθησαν πολλὰ ἐπισκοπικὰ θέσεις, ἠναγκάζετο καὶ αὐτὸς νὰ δεχθῇ τὸ τοῦ ἐπισκόπου ἀξίωμα. Ἀλλ' αὐτὸς μετρίφρων ὧν, καὶ εἰς τὸ μέγεθος τοῦ ἀξιώματος τούτου ἀποβλέπων, ἀπέφυγεν αὐτὸ, κρυβείς τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας. Οἱ πλείστοι

ἐκ τῶν ἀρχαίων πατέρων ἠναγκάσθησαν νὰ γίνωσιν ἐπίσκοποι, μὴδὲ ὅλως αὐτοὶ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ ἀξιώματος τούτου ἐπιζητήσαντες. Πόσον κατὰ τοῦτο μετεβλήθησαν οἱ καιροί! Ἐπειδὴ δὲ καίπερ συμφωνήσας μετὰ τοῦ ἐπιστηθίου φίλου αὐτοῦ Βασιλείου (ὃν δὲν πρέπει τις νὰ συγχύσῃ μετὰ τοῦ μεγάλου Βασιλείου, τοῦ ἐπισκόπου Καισαρείας ἐν Καππαδοκίᾳ, ὀλίγον πρότερον ἀκμασάντος) νὰ μὴ δεχθῶσιν ἀμφοτέροι ἐπίσκοπας, αὐτὸς μὲν ἀπέφυγε τὴν ἐπισκοπὴν, συνέτεινεν ὅμως εἰς τὸ νὰ χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος ὁ φίλος αὐτοῦ, ὃν ἐθεώρει κατὰ πολὺ ἑαυτοῦ καταλληλότερον, ἐγεννήθη μετὰξὺ αὐτῶν ἡ ἔρις, ἐξ ἧς ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὴν συγγραφὴν τῶν ὠραίων αὐτοῦ περὶ ἱερωσύνης λόγων, ἐν οἷς, ἐν μορφῇ διαλόγων συντεταγμένοις, περιέγραψε τὴν ἀξίαν τῆς ἱερωσύνης. Μετὰ ταῦτα ἀπολέσας καὶ τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, ἀπεχώρησεν ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν περὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἔρημον, πρὸς τοὺς ἐκεῖ μοναχοῦς. Τὰ μοναστήρια ἦσαν τότε συνήθως τόποι ἀληθοῦς ἀσκήσεως ἐν τῇ ἀρετῇ, ἐχρησίμευον δὲ πολλάκις καὶ ὡς σχολεῖα πρὸς μόρφωσιν τῶν κληρικῶν. Παρὰ τοῖς μοναχοῖς τούτοις διατρίβων, ἐπεδόθη ὁ Χρυσόστομος εἰς τὴν ἐμβριθεστέραν τῶν Γραφῶν μελέτην.

Παρὰ τοῖς μοναχοῖς διατρίβων συνέγραψεν ὁ Χρυσόστομος τὰ περὶ μοναχικοῦ βίου ἔργα αὐτοῦ. Ἔνεκα ἀσθενείας ἀναγκασθεὶς νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀντιόχειαν, ἐχειροτονηθῆ παρὰ τοῦ ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἐπιστρέψαντος Μελετίου εἰς διάκονον, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Μελετίου προχειρίσθη πρεσβύτερος παρὰ τοῦ Φλαβιανοῦ τῷ 386, ἀνέλαβε δὲ κυρίως τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος τοῦ λόγου. Ἐκτοτε ἀνέπτυξεν ὁ Χρυσόστομος τὴν σπανίαν ἐκείνην εὐγλωττίαν, δι' ἣν ἐθαυμάσθη. Οὐ μόνον οἱ χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐθνικοὶ πολλάκις προσήρχοντο εἰς τὰ κηρύγματα αὐτοῦ, ἵνα θαυμάζωσι τὴν ῥητορικὴν τοῦ ἀνδρὸς δεινότητα. Οἱ λόγοι αὐτοῦ, ὁσονδήποτε καὶ ἂν ἀπέφευγε τὴν τέχνην ὡς κύριον σκοπὸν αὐτῶν, καὶ ἐπεδίωκε τὴν οἰκοδομὴν τῶν πιστῶν, ἦσαν ὅμως διὰ τὴν φυσικὴν εὐγλωττίαν αὐτοῦ καὶ ἔνεκα τῆς προτέρας αὐτοῦ ῥητορικῆς μορφώσεως ἀριστοουργήματα ῥητορικῆς τέχνης. Βίς μάτην, χειροκροτούμενος παρὰ τοῦ ἀκροατηρίου του, ἤλεγχεν αὐτὸ, λέγων, ὅτι μετέστρεφον τὴν ἐκκλησίαν εἰς θεατρικὴν παράσασιν. Ὁ Χρυσόστο-

μος συνείθιζε νὰ προπαρασκευάζη τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ τὴν προπαρασκευὴν ταύτην συνιστᾷ ἐν τοῖς περὶ ἱερωσύνης λόγοις ὡς ἀναγκαίαν τῷ κήρυκι τοῦ Εὐαγγελίου, ἥτο ὁμοῦς τοσοῦτον κύριος τοῦ λέγειν, ὥστε πολλάκις ἀπροπράσκευος καὶ ἐξ ὑπογυίου ἠδύνατο νὰ λαλῇ πρὸς τὸν λαόν. Οὕτως ἐρχόμενος ποτε ἐν καιρῷ χειμῶνος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ καθ' ὅδον ἀπαντήσας πλῆθος ἐμπαιτῶν γυμνῶν καὶ πασχόντων, ἀναβάς τὸν ἄμβωνα, ἀντὶ τῆς προητοιμασμένης ομιλίας ἐλάλησε περὶ περιθάψεως τῶν πτωχῶν καὶ πασχόντων.

Τῷ 387 ἐδόθη ἀφορμὴ τις ἐν Ἀντιοχείᾳ, ὅπως δειχθῆ ἔτι λαμπρότερον ἢ τοῦ Χρυσόστομου ἀξία. Τῷ ἔτει δηλ. τούτῳ συνέβη στάσις τοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ λαοῦ ἕνεκα τῆς ἐπιβολῆς νέου φόρου διὰ τὴν τέλεισι τῆς πενταετηρίδος τοῦ υἱοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου Ἀρκαδίου, καθ' ἣν ὁ λαὸς ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτοῦ κατέστρεψε τοὺς ἀνδριάντας τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ τοῦ ὄχλου μανία, ὥστε αἱ τῆς πόλεως ἀρχαὶ τὸ πρῶτον ἐκρύβησαν. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς οἰκίας πολλῶν ἐν τέλει ἐλθόντες οἱ ὄχλοι, διήρπασαν καὶ κατερήμωσαν αὐτάς. Μετὰ ταῦτα ἐτιμωρήθησαν μὲν διὰ θανάτου οἱ πρωταίτιοι τῶν ταραχῶν, ἀλλ' ἡ πόλις ἔμελλε νὰ πάθῃ ἔτι αὐστηροτέρας τιμωρίας, ὅταν ἤθελον γίνεαι τὰ συμβάντα τῷ αὐτοκράτορι γνωστὰ, οὕτινος ἡ ἀχαλίνωτος ὀργὴ ἦτο πασίγνωστος. Διὰ τοῦτο πρεσβεία Ἀντιοχέων ἀπεστάλη εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπως μαλάξῃ τὸν θυμὸν αὐτοῦ καὶ παρακαλέσῃ νὰ συγχωρήσῃ τὴν πόλιν. Τότε εἶπεν ὁ Χρυσόστομος τοὺς λαμπροὺς περὶ ἀνδριάντων λόγους του, δι' ὧν ἤλεγξε καὶ ἐπαρηγόρησε τοὺς κατατεροβημένους καὶ κατεπτοημένους Ἀντιοχεῖς.

Ἐν Ἀντιοχείᾳ ἔτι ὡς πρεσβύτερος ἐνεργῶν ἔλαβεν ἀφορμὴν ὁ Χρυσόστομος νὰ καταπολεμήσῃ τοὺς Εὐνομιανούς ἢ Ἀνομοίους, οἵτινες ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Εὐνόμιον ἀπετέλουν τὴν ἰσχυροτάτην τῶν Ἀρειανῶν μερίδα, ὠνομάσθησαν δὲ Ἀνόμοιοι, διότι κατ' ἀντίθεσιν τῶν Ὀρθοδόξων καὶ τὸν Υἱὸν ὁμοούσιον λεγόντων ἐθεώρουν καὶ ἐκάλουν αὐτὸν ἀνόμιον τῷ Πατρὶ.

Ἡ φήμη αὐτοῦ ἦτο ἕκτοτε τοσοῦτον ἐξηπλωμένη καθ' ἅπασαν τὴν ἐκκλησίαν, ὥστε ὅτε τῷ 397 ἀπέθανεν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεκτάριος, ἐκλήθη αὐτὸς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου εἰς τὴν πρῶτον τοῦτον τῆς Ἀνατολῆς θρόνον, ἰδίως συστάσει ἐπισήμου τινὸς ἀνδρὸς, τοῦ ἀρχιευνούχου Εὐτρόπιου, ὅστις διατρίβων ἐν Ἀντιοχείᾳ, εἶχεν ἀκροασθῆ τῶν λόγων αὐτοῦ. Καὶ ἐπειδὴ ἦτο πιθανόν, καὶ αὐτὸς ἐκ μετριοφροσύνης νὰ μὴ δεχθῆ τὴν ὑψηλὴν ταύτην θέσιν, καὶ παρὰ τοῦ αὐτὸν λατρεύοντος λαοῦ νὰ κωλυθῆ ἢ ἐξ Ἀντιοχείας ἀναχώρησέ του, ἤχθη εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀφηνιδίως καὶ

ὑπὸ ἄλλο πρόσχημα, ἀγνοῶν τὴν ἀληθῆ τῆς προσκλήσεως αἰτίαν. Ἐχειροτονήθη δὲ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξανδρείας Θεοφίλου καὶ τοῖ ἀκόντος.

Ἐπίσκοπος δὲ Κωνσταντινουπόλεως γενόμενος ὁ Χρυσόστομος ἐφρόντιζε περὶ τοῦ ὑπ' αὐτὸν κλήρου, ἐφορῶν τὰ ἤθη αὐτοῦ καὶ τῆς μορφώσεως αὐτοῦ ἐπιμελούμενος. Ἐπειτα δὲ ἀκαμάτως ἠσχολεῖτο εἰς τὸ νὰ διδάσκῃ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, λαλῶν συνεχῶς, καὶ ἐνίοτε πλεονάκις τῆς ἡμέρας. Καὶ ἐπίσκοπος δὲ Κωνσταντινουπόλεως γενόμενος, ἔζη ὡς μοναχὸς βίαν λιτὴν, ἀποκόψας πάσας τὰς περιττὰς δαπάνας, ἵνα παραχωρήσῃ τὰ εἰσοδήματα ταῦτα τῷ πτωχοκομείῳ, διότι ἐθεώρει ἐν τῶν πρώτων αὐτοῦ μελημάτων τὴν τῶν πτωχῶν περίθαλψιν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὑπάρχον ἐν πτωχοκομείῳ δὲν ἤρκει διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐνδεῶν, τῇ φροντίδι αὐτοῦ συνέστησαν πλείοτερα. Ἐν τούτοις διὰ τὴν φιλοπτωχείαν του ταύτην καὶ τὴν λιτὴν αὐτοῦ διαίταν, ἐφ' ἧς δικαίως ἔπρεπε νὰ ἐπαινῆται καὶ θαυμάζεται, δὲν παρέλειψαν νὰ κατηγορήσωσιν αὐτὸν πολλοὶ τῶν κληρικῶν, οἵτινες ἦσαν εἰθισμένοι νὰ βλέπωσι τὸν ἐπίσκοπον τῆς πρωτεύουσας λαμπρῶς καὶ μετὰ ἡγεμονικῆς πολυτελείας ζῶντα.

Ὁ Χρυσόστομος ἔπρεπε νὰ θαυμασθῆ, καὶ διότι ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν καθηκόντων αὐτοῦ ὡς ἐπισκόπου δὲν ἐφοβήθη ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους, τὴν διαφθορὰν μὴ διστάζων νὰ ἐλέγχῃ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ἰσχυροτάτοις καὶ ἐν αὐτῇ τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐτῇ, ἂν παρεθῆραι αὐτήν. Διὰ τοῦτο ἀπέκτησεν ὁμοῦς πολλοὺς ἐχθροὺς ἐκ τε τῶν κληρικῶν καὶ τῶν ἐν ἀξιώμασιν. Ἐχθρὸς αὐτοῦ ἀπέβη πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ αὐτὸς ὁ Εὐτρόπιος, ὁ ἄλλοτε φίλος αὐτοῦ δειχθεὶς, διότι ὑπερήσπιζε τοὺς ἀδίκως παρ' αὐτοῦ διωκομένους καὶ διεμαρτύρετο κατὰ τῶν καταπίσεων αὐτοῦ. Ἐπειδὴ μάλιστα πολλοὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ διωκομένων κατέρευον εἰς τὰς ἐκκλησίας, αἵτινες ἀπῆλθον τοῦ προνομίου νὰ χρησιμεύωσιν ὡς ἄσυλα (τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶχε σιωπηλῶς καὶ ἐξ ἔθους μεταβῆ εἰς αὐτὰς ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν ναῶν), ὁ Εὐτρόπιος, ὅπως μὴ εὕρισκῃ ὁ Χρυσόστομος ἀφορμὴν καὶ εὐκαιρίαν νὰ πρεσβεύῃ ὑπὲρ αὐτῶν, ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχεν νὰ καταργηθῆ τὸ δικαίωμα ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ἐν εὐνομιουμέναις μὲν πολιτεῖαις ἤθελον εἶναι βεβαίως τῇ δικαιοσύνῃ ἐπιβλαβές, ἐν τῇ ἐποχῇ ὁμοῦς ἐκείνῃ, καθ' ἣν οὐχὶ οἱ νόμοι, ἀλλ' ἡ αὐθαιρέσια καὶ ἡ τοῦ ἰσχυροτέρου δύναμις ἐκράτουν, ἦτο φιланθρωπότατον. Ἀλλὰ ταχέως ἔμελλε νὰ συναίσθανθῆ καὶ αὐτὸς ὁ Εὐτρόπιος πόσον ἀπανθρώπως προσήνεχθη, ζητῶν τὴν κατάργησιν τοῦ δικαιώματος ἐκεῖνου. Διότι ὅτε οἱ ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ τὸν Τριβιγίλδον Γότθοι ἐστασίασαν, ὁ δὲ κατ' αὐτῶν σταλὲς Γαϊανᾶς ἠνώθη μετ' αὐτῶν, ἀπητήθη δὲ πρὸς συνδιαλλαγὴν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἡ

πτώσεις και ὁ θάνατος μεταξύ ἄλλων και τοῦ Εὐτροπίου, οὗτος παρὰ πάντων ἐγκαταλειφθεὶς, και παρ' αὐτῆς τῆς ἄλλοτε εὐνοούσης αὐτὸν αὐτοκρατείας Εὐδοξίας, ἠναγκάσθη νὰ καταφύγη και ζητήσῃ ἄσυλον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου ἐκήρυττεν ὁ Χρυσόστομος. Τότε εἶπεν οὗτος τὸν γνωστὸν εἰς Εὐτρόπιον λόγον, δι' οὗ δεικνύων τὴν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ματαιότητα, ἤλεγξε μὲν αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν σκληρότητα και τὰς αὐτοῦ ἀδικίας, ἐνουθέτησε δὲ τὸν λαὸν και συνεβούλευσε νὰ παραδειγματισθῇ ἐκ τῆς πτώσεως τοῦ Εὐτροπίου, και ἐν τέλει προέτρεψεν αὐτὸν, εἰς λήθην ῥίπτων τὰ κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐγκλήματα αὐτοῦ, ὅπως ἀρμόζῃ εἰς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ τοῦ σταυρωτάς αὐτοῦ συγχωροῦντος Κυρίου, μετ' αὐτοῦ νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ αυτοκράτορος τὴν σωτηρίαν του. Δὲν ἔμενε δὲ ὁ Χρυσόστομος μέχρι λόγων· διότι και τότε ἐπρέσβευσεν ὑπὲρ αὐτοῦ, και ὅτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπειράθησαν οἱ στρατιῶται διὰ τῆς βίας νὰ σύρωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, παρεμβὰς αὐτὸς εἰς τὸ μέσον, ἐκάλυψε διὰ τῶν ἐνδυμάτων του τὸν κινδυνεύοντα, και ἠνέχθη νὰ συρθῇ παρὰ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ ἀντ' ἐκεῖνον διὰ τῶν ὁδῶν ἐνώπιον τοῦ αυτοκράτορος, ὅστις ὅμως πλήρως πρὸς αὐτὸν σεβασμῶ ἀπέλυσεν αὐτὸν πάραυτα. Τὴν αὐτὴν παρρησίαν ἔδειξεν ὁ Χρυσόστομος και πρὸς τὸν φοβερὸν Γόθον Γαϊανᾶν. Ὁ βάρβαρος οὗτος εἶχεν ἀπὸ δούλου δι' αὐτοκρατορικῆς εὐνοίας εἰς μεγάλα στρατιωτικὰ ἀξιώματα ὑψωθῆ. Εὐρισκόμενος δὲ ποτε μετὰ τῶν ἀκολάστων στρατευμάτων του ἐν Θράκῃ, ἐστασίασε, και ἤρξατο δηῶν και καταστρέφων τὴν χώραν. Μηδενὸς δὲ τολμῶντος ἐξ ὀνόματος τοῦ αυτοκράτορος νὰ πρεσβεύσῃ πρὸς αὐτὸν, μόνος ὁ Χρυσόστομος, και τοι γνωρίζων ὅτι ἔτρεφε μῖσος πρὸς αὐτὸν, ἀνέλαθε νὰ ἔλθῃ και νὰ πείσῃ περὶ καταπαύσεως τῶν ταραχῶν. Ὅτε ἐπλησίασεν ὁ Χρυσόστομος, ὁ πρὸς πάντας φοβερὸς Γαϊανᾶς ταπεινωθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ, ἠσπασθῆ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, προσήγαγε δὲ και τὰ τέκνα αὐτοῦ ἵνα λάβωσι παρ' αὐτοῦ τὴν εὐλογίαν. Τὸ γεγονός τοῦτο ἀναμνησκαὶ τὴν ταπεινώσιν τοῦ φοβεροῦ τῶν Οὐννων ἀρχηγοῦ Ἀττίλα ἐνώπιον τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης Λέοντος τοῦ μεγάλου. Ἡ ἐλευθεροστομία τοῦ Χρυσοστόμου ἐποίησεν αὐτῷ ἐχθρὰν και τὴν αυτοκράτειραν Εὐδοξίαν, ἥτις δὲν ἀνείχετο τὰς αὐστηράς περὶ τοῦ βίου αὐτῆς ἐπικρίσεις αὐτοῦ. Ἰδίως δὲ δυσηρεστήθη κατ' αὐτοῦ, ὅτε ἤλεγξεν αὐτὴν μετὰ παρρησίας, θελήσασαν νὰ σφετερισθῇ τὸν ἀμπελῶνα πτωχῆς τινοῦ χήρας ἐν τινι προαστείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ ταῖς κτήσεις αὐτῆς κείμενον. Ὁ Χρυσόστομος ἠκολούθη πιστῶς τὴν εὐαγγελικὴν παραγγελίαν· «Μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι».

Ὁ Χρυσόστομος ἐξέτεινε τὴν μέριμναν αὐτοῦ ἐπὶ πάσας τὰς μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου αὐτοῦ συνδεδεμένας ἐκκλησίας, φροντίζων περὶ τῆς τηρήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἐν αὐταῖς και στηλιτεῶν και καταδιώκων τοὺς κληρικοὺς ἐκεῖνους, οἵτινες ἔζων ἀναξίως τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῶν ἀξιώματος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ χειμῶνος τοῦ 400 ἔτους ἦλθεν ὁ Χρυσόστομος εἰς Ἐφέσον, και συγκλήσας σύνοδον ἐξ ἑβδομηκοντα ἐπισκόπων, καθήρσεν ἐξ ἐπισκόπου, ἀποδειχθέντας, ὅτι εἶχον δώσει χρήματα τῷ ἀποβίωσαντι πρὸ τινος ἐπισκόπου Ἐφέσου Ἀντωνίου ἵνα χειροτονηθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ.

Οὐ μόνον δὲ τῶν ὑφ' αὐτὸν ἐκκλησιῶν εἶχε τὴν μέριμναν ὁ Χρυσόστομος, ἀλλὰ και περὶ τῶν συμφερόντων τῆ ὅλη χριστιανικῆ ἐκκλησίᾳ ἐμερίμνα. Οὕτως αὐτῷ ὀφείλεται κατὰ μέγιστον μέρος ἡ κατάπαυσις τοῦ Μελετιανοῦ σχίσματος. Ὁμοίως δὲ ἐπέζητησε νὰ συνδιαλλάξῃ και τοὺς Νουατιανούς, ἐπολέμησε δὲ και τοὺς Τεσσαρεσκαίδεκαδίτας και τοὺς Ἀρειανούς.

Ἄλλ' ἐνῶ οὕτως εἰργάζετο ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας, οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ, ἐπὶ κορυφῆς ἡ αυτοκράτειρα Εὐδοξία και ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀλεξανδρείας Θεόφιλος, παρεσκύαζον τὴν κατατροφὴν αὐτοῦ. Ἡ ἀφορμὴ ἦν ἐζήτηι ὁ Θεόφιλος κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου ἐδόθη ἐκ τῶν Ὀριγενικῶν ἐριθῶν.

Ὁ Ὀριγένης, ὁ κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα ἀμάσας σοφὸς οὗτος τῆς ἐκκλησίας συγγραφεὺς, ἔσχε θυμωστάς πολλοὺς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων τοῦ Γ' και Δ' αἰῶνος πατέρων, συνέγραψε δὲ πλείστα συγγράμματα κατὰ τὸ πλείστον ἐρμηνευτικὰ των Γραφῶν. Ὁ Ὀριγένης ὑπερήσπισε διὰ σοφοῦ ἔργου τὸν χριστιανισμὸν κατὰ τοῦ δεινοτέρου πολεμίου αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀρχαίων λογίων, τοῦ Κέλσου. Σπουδαῖα ἔργα αὐτοῦ εἶναι και τὸ περὶ ἀρχῶν, ἐν ᾧ πρῶτος αὐτὸς ἐπειράθη νὰ ἐκθέσῃ τὸ ὅλον τῆς χριστιανικῆς θεολογίας σύστημα, τῆ βοήθειᾳ τῶν νεοπλατωνικῶν ιδεῶν ἀνοψῶν τὸν χριστιανισμὸν εἰς φιλοσοφικὴν θεωρίαν. Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἦτο ἄνευ δυσχερειῶν, και διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ φανῇ παράδοξον ὅτι ὁ Ὀριγένης μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἀνέμιξε και πλατωνικὰς ιδέας, δι' ἃς ἤδη κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα κατηγορήθη. Πάντοτε ὅμως ἕνεκα τῆς ἄλλης αὐτοῦ σοφίας και θεολογικῆς πολυμαθείας ἐθαυμάζετο παρὰ τῶν πρώτων τῆς ἐκκλησίας πατέρων. Ἄλλ' ἐνῶ τὰ τοῦ Ὀριγένους ἔργα ἐτιμῶντο, ἐκ τῆς δύσεως μοναχοὶ ἐλθόντες, ἤρξαντο νὰ κατηγορῶσιν αὐτὰ ὡς περιέχοντα αἰρετικὰς δοξασίας.

Και ἐν Αἰγύπτῳ εἶχον διακριθῆ οἱ μοναχοὶ εἰς φίλους και ἐχθροὺς τοῦ Ὀριγένους. Μεταξὺ τῶν φίλων τῶν Ὀριγενικῶν συγγραμμάτων ἦσαν και τέσσαρες πεπαιδευμένοι μοναχοὶ, ὧν τὴν ἰκανότητα ἐκτιμῶν ὁ Θεόφιλος, εἶχε παραλάβει αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπηρεσίαν· μὴ ἀ-

νεχόμενοι ὅμως οὗτοι νὰ βλέπωσι τὰ τοῦ Θεοφίλου ἀδικήματα, ἀπεμακρύνθησαν ἀπ' αὐτοῦ ταχέως καὶ οἱ τέσσαρες, ἀποχωρήσαντες εἰς τὴν ἔρημον πάλιν πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆ προφάσει τοῦ ὅτι ὁ ἀὴρ τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν πόλεων ἔβλαπτε τὴν ἀσθενῆ αὐτῶν υἰείαν. Τοῦτο ὅμως παρώργισε τὸν Θεόφιλον, ὅστις ἐκδικούμενος αὐτούς, ἂν καὶ ἄλλοτε εἶχεν ἐκφρασθῆ ὑπὲρ τοῦ Ὁριγένους καὶ τῶν ὁπαδῶν του, νῦν συγκροτήσας ἐν Ἀλεξανδρείᾳ σύνοδον κατὰ τοῦ Ὁριγένους (399), κατέκρινε καὶ τοὺς μοναχοὺς τούτους. Κατηγορήσας δ' αὐτοὺς καὶ παρὰ τῆ πολιτικῆ ἀρχῆ ὡς ταραξίαις, ἤλθε μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως αὐτοπροσώπως εἰς Νιτρίαν, καὶ κατεδίωξεν ἀπηνῶς αὐτοὺς τε καὶ τοὺς φίλους αὐτῶν. Τότε τοὺς διωγμοὺς τούτους φεύγοντες, ἀπῆλθον οἱ μοναχοὶ οὗτοι εἰς Παλαιστίνην, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ δι' ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἐξηκολούθει νὰ διώκῃ αὐτοὺς ὁ Θεόφιλος, ἤλθον εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Χρυσόστομον ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ προστασίαν, οὗ τινος ἐγνωρίζον τὴν δικαιοσύνην, καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἀδικουμένους φιλανθρωπίαν. Ὁ Χρυσόστομος δεχθεὶς αὐτοὺς, παρέσχεν αὐτοῖς κατοικίαν. Γράψας δὲ πρὸς τὸν Θεόφιλον, παρεκάλει νὰ συγχωρήσῃ τοὺς μοναχοὺς τούτους, δεχόμενος τὴν συνδιαλλαγὴν. Ἀλλ' αὐτὸς πλήρης ὀργῆς ἀπήντησε τῷ Χρυσόστομῳ, μεμφόμενος αὐτὸν ὡς παρεμβαινόντα εἰς ὑποθέσεις ἐκτὸς τῆς δικαιοδοσίας του κειμένης. Ἐν τούτοις οἱ μοναχοὶ δι' ἀναφορὰς αὐτῶν πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν Εὐδοξίαν, εἶχον ζητήσει νὰ δικασθῶσιν ἐφ' οἷς κατηγοροῦντο ἐγκλήμασι, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνάκρισις ἀπέδειξεν αὐτοὺς ἀθώους, κατεκρίθησαν μοναχοὶ τινες οἱ πρῶτοι τῶν κατηγοριῶν τούτων αἰτίοι, συγχρόνως δὲ προσεκλήθη καὶ ὁ Θεόφιλος νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἵνα δικασθῆ ὑπὸ Συνόδου ὑπὸ τοῦ Χρυσόστομου προεδρευομένης διὰ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ ἐκκλησιαστικὰς ταύτας ταραχὰς καὶ διὰ πολλὰς ἄλλας κατηγορίας.

Τότε ἡ κατὰ τοῦ Χρυσόστομου ὀργὴ τοῦ Θεοφίλου ἐκορυφώθη, ἂν καὶ αὐτὸς εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἦτο ὅλως ἀμέτοχος. Ὁ Χρυσόστομος ἔπρεπε νὰ καταστραφῆ, ὅστις εἶχε τὴν τόλμην νὰ παρουσιασθῆ δικαστὴς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φίλος τῶν Ὁριγενικῶν συγγραμμάτων καὶ ἐπροσάτευσεν Ὁριγενιστάς, ἦτο εὐκολον νὰ κατηγορηθῆ ὡς Ὁριγενιστής. Ἡ ἐπιπόνησις ἦτο εὐφυῆς καὶ ἀξία τοῦ Θεοφίλου. Ὁ Θεόφιλος προσέλαβε σύμμαχον ἐν τῷ κατὰ τοῦ Χρυσόστομου ἀγῶνι τὸν Κύπρου Ἐπιφάνιον, ὅστις ἦτο γνωστὸς ὡς τοῦ Ὁριγένους πολέμιος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἐπιφάνιος ἔμαθε παρὰ τοῦ Θεοφίλου, ὅτι τὸ κακὸν τῶν Ὁριγενιστῶν εἶχε διαδοθῆ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν, ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου αὐτῆς Ἰωάννου προστατευόμενον, ἤλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 403, ἀπέφυγε πᾶσαν μετὰ

τοῦ Χρυσόστομου κοινωνίαν καὶ ἀπήτησε παρ' αὐτοῦ τὴν διὰ συνόδου κατάκρισιν τοῦ Ὁριγένους. Ὁ Χρυσόστομος ἀπέκρουσε τὴν τοιαύτην ἀπαίτησιν, φρονῶν, ὅτι θὰ ἦτο σκληρὸν καὶ ἡκιστα χριστιανικὸν νὰ κατακριθῆ τις πρὸ πολλοῦ τεθνεώς, ὅστις δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὑπερασπίσῃ ἑαυτὸν, καὶ μάλιστα ὁ Ὁριγένης, ὅστις ἔτρεφε μὲν ἀληθῶς ἑτεροδοξίας τινὰς, ἀφ' ἑτέρου ὅμως εἶχε λαμπρύνει καὶ κοσμήσει τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῶν σοφωτάτων αὐτοῦ συγγραμμάτων. Μετὰ τινὰς ματαίας ἐνεργείας του ἐνόησεν ὁ κατὰ βάθος ἀγαθὸς Ἐπιφάνιος, ὅτι ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτοῦ εἶχε γίνεαι ὄργανον ἄλλων κατὰ τοῦ Χρυσόστομου, παρητήθη τῶν ἀξιώσεων αὐτοῦ, καὶ τῷ Χρυσόστομῳ συνδιαλλαγῆς, ἀπῆλθε τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἐπιφανίου ὁ Χρυσόστομος εἰπὼν λόγον τινὰ, ἐν ᾧ ἠθέλησε νὰ ἐλέγξῃ τὰς τότε συνήθειας τῶν γυναικῶν παρεκτροπὰς, ἤγειρεν ἐκ νέου τὴν ὀργὴν τῆς αὐτοκράτειρας Εὐδοξίας, νομισάσης ὅτι αὐτὴν κυρίως ἠνόει. Διὰ τοῦτο μέμφεται μὲν αὐτὸν παρὰ τῷ αὐτοκράτορι, συγχρόνως δὲ προσκαλεῖ καὶ τὸν Θεόφιλον, ἵνα ἔλθῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπως ἐκ συμφώνου ἀντιπράξωσι κατ' αὐτοῦ. Ὁ Θεόφιλος ἔλθων εἰς Κωνσταντινούπολιν συγκροτεῖ σύνοδον ἐκ 36 ἐπισκόπων πλησίον τῆς Χαλκηδῶνος ἵνα δικάσῃ τὸν Χρυσόστομον, καθ' οὗ προσήχθησαν 29 ἄρθρα κατηγορίας. Ὁ Χρυσόστομος ἠρνήθη νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν σύνοδον ἐὰν δὲν ἐξηροῦντο 4 ἐπίσκοποι, πασίγνωστοι ἐχθροὶ αὐτοῦ. Ἡ πρότασις αὕτη δὲν ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τῆς συνόδου, ἥτις ἀπεφάσισε τὴν καθαιρέσιν αὐτοῦ.

Ὅτε ἡ εἰδησις τῆς καθαιρέσεως τοῦ Χρυσόστομου ἔφθασεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, μέγας θόρυβος ἐξηγήρηθ. Ὁ δὲ λαὸς ἀπεφάσισε νὰ κωλύσῃ διὰ τῆς βίας τὴν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος διαταγεῖσαν ἐξορίαν αὐτοῦ, περικυκλώσας τὴν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ διέτριβεν. Ἀλλ' οὗτος μὴ θέλων νὰ περιέλθωσιν ἔνεκα αὐτοῦ τὰ πράγματα εἰς φανεράν στάσιν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐξελθὼν λάθρα ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, παρέδωκεν ἑαυτὸν ἐκουσίως τοῖς στρατιώταις, οἵτινες ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὰ μέρη τῆς Βιθυνίας. Ἡ ἀναχώρησις ὅμως αὐτοῦ ἠϋξήσεν ἔτι μᾶλλον τὴν ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ, ὅστις διὰ παρακλήσεων καὶ ἀπειλῶν ἀπήτησε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ. Ἡ Εὐδοξία ἐφοβήθη τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ τοσοῦτον, ὥστε καὶ αὕτη νῦν ἐζήτησε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος νὰ ἐπαναγάγῃ αὐτὸν, ἔπεμψε μάλιστα καὶ ἕνα τῶν ὑπάσπιστῶν αὐτῆς, ἵνα πείσῃ αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ. Οὕτως ἐπανῆλθεν ὁ Χρυσόστομος ἐν θριάμβῳ ἐν μέσῳ τοῦ ἐνθουσιῶντος λαοῦ εἰς τὴν αὐτοῦ ἐκκλησίαν. Δὲν ἠθέλησε δὲ νὰ ἀναλάβῃ πάραυτα τὰ ἐπισκοπικὰ αὐτοῦ καθήκοντα, διότι κατὰ τοὺς κανόνας ἔπρεπε πρὸ

τούτου νὰ δικαιωθῆ παρά τινος πολυκριθμοτέρας συνόδου τῆς καθαιρεσάσης αὐτόν. Παρεκάλει δὲ καὶ τὸν αὐτοκράτορα νὰ συναθροίσῃ τοιαύτην, καὶ τοῦτο προσδοκῶν, ἀνεχώρησεν εἰς προάστειόν τι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλ' ὁ λαὸς μὴ ἀνεχόμενος τὴν βραδύτητα ταύτην, ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀπεκατέστησεν αὐτὸν διὰ συνόδου 30 ἐπισκόπων.

Αἴφνης ὁμοῦ νέος σάλος ἠγέρθη κατὰ τοῦ Χρυσόστομου. Ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία εἶχε διατάξει περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 403 νὰ ἰδρύσῃσι τὸ ἄγαλμα αὐτῆς πλησίον τῆς ἐκκλησίας, ὅπου συνήθως ἐκήρυττεν ὁ Χρυσόστομος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ λαὸς κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην παρεδόθη εἰς θορυβώδεις ἀταξίας, δι' ὧν διαταράχθη ἡ ἡσυχία τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χάριν τῆς λατρείας συνηθροισμένων, ὁ Χρυσόστομος ἐψέξεν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος τὰ ἀτοπήματα ἐκεῖνα. Τοῦτο ἤρκεσεν, ἵνα ἐξεγείρῃ ἐκ νέου τὴν κατ' αὐτοῦ ὀργὴν τῆς αὐτοκρατείας, ἣτις ἐθεώρησεν ἑαυτὴν πάλιν προσβεβλημένην καὶ κατώρθωσε νὰ συνέλθῃ νέα σύνοδος ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἣτις ἠρόνηθη ν' ἀκούσῃ τὴν ἀπολογίαν τοῦ Χρυσοστόμου καὶ ἐπεκύρωσεν ἐκ νέου τὴν ἀπόφασιν τῆς καθαιρέσεως, ἣν ἡ πρώτη ἐκείνη σύνοδος εἶχεν ἐκφέρει κατ' αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὁ αὐτοκράτωρ ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ μεταβῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ κληρὸς αὐτοῦ ἐτέλει τοῦ λοιποῦ μόνος τὴν λειτουργίαν. Ἄλλὰ καὶ τοῦτο ἔμελλε νὰ κωλυθῆ. Τὴν ἡμέραν τοῦ μεγάλου σαββάτου σωματοφύλακες μετὰ στρατιωτῶν εἰσελθόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐξέβαλον ἐκεῖθεν 40 ἐπισκόπους, οἵτινες συνεκινῶνουν μετὰ τοῦ Χρυσοστόμου. Συγχρόνως δὲ ὄχλος πολὺς μετὰ ἐνόπλων εἰσελάσαντες, ἤρξαντο νὰ καταστρέψωσι πᾶν ὅ,τι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκεῖνη εὐρίσκετο, νὰ κακῶσι δὲ ὅσους ἂν εὕρισκον αὐτόθι. Στρατιῶται βάρβαροι, μὴ βεβαπτισμένοι, εἰσελθόντες μέχρι τοῦ ἱεροῦ, ἐβεβήλωσαν τὰ πάντα. Μετὰ τὰς βιαιοπραγίας ταύτας ἠκολούθησαν διατάγματα τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τῶν κοινωνούντων αὐτῷ. Τὴν ἐπαύριον συνῆλθε πάλιν ὁ λαὸς ὁ τὸν Χρυσόστομον θέλων, ἀλλὰ καὶ πάλιν διασκορπίσθη ὥστε οἱ μείναντες αὐτῷ πιστοὶ ἠναγκάσθησαν νὰ συναθροίζωνται κρυφίως ἐν διαφόροις μέρεσι τῆς πόλεως, ὀνομασθέντες ἔκτοτε Ἰωαννῖται. Ὁ Χρυσόστομος παρεδόθη μόνος εἰς τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἀπῆλθε ἐκ νέου εἰς τὴν ἐξορίαν, ὀδηγηθεὶς εἰς Νίκαιαν. Ἐντὶ δὲ αὐτοῦ ἀνεδείχθη πατριάρχης γέρον τις ὀγδοηκοντούτης, ὀνόματι Ἀράκειος. Περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπέθανεν ἡ Εὐδοξία.

Ἐν τούτοις ὁ Χρυσόστομος ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἔπαυσε δεινῶς, ἀναγκάζομενος καθ' ἑκάστην νὰ μεταβάλλῃ τόπον διαμονῆς. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγάλων τούτων κινδύνων δὲν ἔπαυσε

μεριμνῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀπὸ τῆς ἐξορίας ἔπεμψε πρεσβυτέρους τινὰς μοναχοὺς αὐτῷ ἀφωσιωμένους πρὸς τοὺς Γόθους καὶ Πέρσας, ἵνα κηρύξωσι παρ' αὐτοῖς τὸ Εὐαγγέλιον, συγχρόνως δὲ ἐφρόντιζε καὶ περὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Φοινίκης. Ἄλλ' οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐξακολουθοῦντες καὶ ἐν τῇ ἐξορίᾳ νὰ καταδιώκωσιν αὐτόν, ἔπεισαν τὸν αὐτοκράτορα νὰ ἀπομακρύνῃ ἔτι μᾶλλον αὐτόν, ἀποστέλλων εἰς Πιτυοῦντα τοῦ Εὐξείνου Πόντου! Ἄλλ' αἱ πολλαὶ κακώσεις εἶχον ἤδη καταβάλλει τὸν Χρυσόστομον. Ἐν τῇ ὁδῷ ἀπέθανε τὴν 14 νοεμβρίου 407 ἔτους μετὰ τριῶν ἐτῶν ἐξορίαν, ἐν ἡλικίᾳ ἐξήκοντα ἐτῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ οἱ ἐπίσκοποι ἦσαν διηρημένοι, διότι οἱ μὲν ἐν τῇ δύσει μετὰ τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ φίλων αὐτοῦ ἐτίμων τὴν μνήμην αὐτοῦ, οἱ δὲ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐθεώρουν αὐτόν ὡς κατακεκριμένον ἐπίσκοπον, καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶχον ἐγγεγραμμένον ἐν τοῖς διπτύχοις τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Μόλις δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφίλου καταπραῦνθη ἡ κατὰ τοῦ Χρυσοστόμου δυσμένεια τῶν ἐπισκόπων τῆς ἀνατολῆς. Ἀλέξανδρος ὁ διαδεξάμενος τὸν Πορφύριον ἐν Ἀντιοχείᾳ ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐγγράψας τῷ 413 ἐν τοῖς διπτύχοις τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ Χρυσοστόμου, κατὰ μικρὸν δὲ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ἐτίμησαν τὴν μνήμην αὐτοῦ. Μετὰ 30 δὲ ἔτη ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ διατάγη παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἡ ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων αὐτοῦ.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ θείου Χρυσοστόμου, βίος ἀληθοῦς ἐπισκόπου. Νεώτερός τις ἐπιφανῆς ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς δικαίως εἶπε περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἐν τῷ ἑαυτοῦ βίῳ παρέσχε κατὰ τὸ τῷ ἀνθρώπῳ δυνατόν τὸ ἰδεῶδες τῆς ἱερωσύνης.

Τὰ συγγράμματα τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι τὰ πλεῖστα πάντων τῶν Ἑλλήνων πατέρων μετὰ τὸν Ὠριγῆνη ὑπῆρξεν ὁ πολυγραφώτατος πάντων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἔργων αὐτοῦ ἦτο τοσούτον μέγας, ὥστε οἱ ἀρχαῖοι ἠδύνατον νὰ δώσωσι κατάλογον αὐτῶν. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν συγγραμμάτων τούτων εἶναι ἐξηγήσεις εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, ἐκτεινόμεναι εἰς τὰ πλεῖστα αὐτῆς βιβλία. Ἄλλο εἶδος συγγραμμάτων αὐτοῦ ἔχομεν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς αὐτοῦ λόγους περὶ διαφόρων ἀντικειμένων. Ἐκτὸς δὲ τῶν ἐξηγητικῶν ὁμιλιῶν καὶ τῶν λόγων τούτων κατέλειπεν ὁ Χρυσόστομος καὶ διαφόρους ἠθικὰς πραγματείας καὶ τινα ἀσκητικὰ συγγράμματα περὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου. Ὁ Χρυσόστομος συνέγραψε τέλος καὶ ἐπιστολάς, ἐξ ὧν ἔχομεν 243, χρησιμωτάτας διὰ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας.

Ἡ ἐξοχος ῥητορικὴ δεινότης τοῦ Χρυσοστόμου εἶναι πασίγνωστος. Οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν νεω-

τέρων ἐκκλησιαστικῶν ῥητόρων, οὐ μόνον Ἑλληνας, ἀλλὰ καὶ ξένοι, ἐμορφώθησαν ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ Χρυσοστόμου. Εἰς αὐτὸν δ' ὀφείλουσι κατὰ μέγα μέρος οἱ τρεῖς μεγάλοι τῆς Γαλλίας ἐκκλησιαστικοὶ ῥήτορες Βοσσουέτος, Μασσιλῶν καὶ Βουρδαλου τὴν ῥητορικὴν αὐτῶν δεινότητα. Ἰδίως ἠκολούθησε τοῖς ἴχυσιν αὐτοῦ ὁ Μασσιλῶν, μετὰ τοῦ ὁποίου, κατὰ τὴν παρατήρησιν γάλλου σοφοῦ, ἡ ῥητορικὴ τοῦ ἄμβωνος ἐν τῇ δύσει εἰσῆλθεν εἰς νέαν φάσιν, ἀποβάσκα φιλοσοφικῆ, χωρὶς νὰ παύσῃ οὔσα θρησκευτικῆ. Καὶ οἱ λόγοι τοῦ Χρυσοστόμου, καθὼς καὶ οἱ τοῦ Μασσιλῶνος, στηρίζονται ἐπὶ ψυχολογικῶν ἐρευνῶν ἀμφοτέρωθεν εἶναι μάλλον ἠθολόγοι ἢ δογματικοί, ἀποδεικνύοντες ὅτι ἐμελέτησαν τοσοῦτον ἀκριβῶς τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν, ὅσον καὶ τὰς Γραφάς· διότι ἄλλως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ περιγράψωσι τὰ ἀνθρώπινα πάθη μετὰ τῆς ζωηρότητος ἐκείνης καὶ ἀκριβεῖς, ἥτις ἐκπλήττει τὸν ἀναγνώστην.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Χρυσόστομος, μέγας καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς ποιμὴν, καὶ ὡς ἐξηγητὴς τῆς Γραφῆς, καὶ ὡς ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ.¹

ΜΙΑ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ

Ἐκ τῶν τοῦ CHARLES DESLYS.

Ἐσπέραν τινὰ ἤμεθα συνηγμένοι ὀλίγοι τινὲς οἰκείοι παρὰ τῇ μαρκησίᾳ**. Ἡ ἀτυχὴς ἐφρανόζετο ὅτι ἔπασχε· λέγω ἐφρανόζετο, διότι οὐδεὶς ἀληθῶς ἤθελε μαντεύσει τοῦτο ἐκ τῆς ὄψεως τῆς. Ἐκτὸς μικρᾶς τινοῦ ὠχρότητος, ἥτις καθίστα αὐτὴν ἔτι θελκτικωτέραν, οὐδέποτε ἄλλοτε μᾶς ἐφάνη τόσον ὠραία ὅσον τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, οὐδέποτε τὰ χεῖλη τῆς ὑπῆρξαν τόσον ῥόδινα, οὔτε οἱ μεγάλοι τῆς μέλανες ὀφθαλμοὶ τόσον θελκτικοί.

Πλὴν τῆς ὠραιότητος, ἡ μαρκησία εἶχε καὶ τὰ ἐξῆς ἔτι προσόντα· ἦτο χήρα, μόλις εἰκοσιπενταετίς τὴν ἡλικίαν καὶ κάτοχος ἐτησίου εἰσοδήματος· ἕκαστον χιλιάδων φράγκων. Καὶ μόλα ταῦτα ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἀξίαν οἴκου, ἡ δυστυχής! Τίς οἶδεν ὅμως· φαίνεται ὅτι ἡ ὑπερτάτη εὐτυχία συναντᾶται τέλος πρὸς τὴν θλίψιν, καὶ ὅτι τὸ χεῖριστον τῶν κακῶν καλεῖται πληξίς, ἀνία.

Ὅπως δὴποτε, ἡ φανταστικὴ ἀσθένεια τῆς μαρκησίας ἐπέμενεν, εἰς μάτην δὲ εἶχον ἀποβῆ ὄλων τῶν ἰατρῶν αἱ συμβουλαί, καὶ μόνον καταφύγιον ὑπελείπετο ὁ ἰατρὸς Μίλλερ. Εὐκόλως ὅμως δὲν ἠδύνατό τις νὰ ἴδῃ τὸν γηραιὸν καὶ ἰδιότροπον αὐτὸν γερμανὸν, ὅστις, καίτοι προσκληθεὶς κατεπειγόντως δι' ἐπιστολῆς, δὲν εἶχεν ἔτι φανῆ. Ἡ μαρκησία λοιπὸν εὐρίσκειτο ἐν πλήρει ἀπελπισίᾳ, ἡ τοιαύτη δὲ διάθεσίς τῆς

1. Ἐστὶ ἐκ τῆς ἐν τῷ Ἄθηναιῶν δημ. περὶ Χρυσοστόμου μελέτης τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καθ' ἡγήτου τῆς Θεολογίας κ. Α. Διομήδους Κυριακοῦ.

ἐπηρρέαζε φυσικῶς καὶ τὴν μικρὰν μας ὀμήγουριν· Εἶς καὶ μόνος λαμπτήρ, θεθειμένος ἐν γωνίᾳ τινὶ τῆς αἰθούσης, μόλις διέχεεν ἀμυδρὸν τι φῶς, ὥστε ἀληθῶς ἐφωτιζόμεθα μόνον ὑπὸ τῆς λάμπης τῆς ἐν τῇ ἐστίᾳ πυρᾶς, ὁ δὲ λόγος περιεγρέφετο ἐπὶ τῶν παραδοξολογιῶν τοῦ Ὀρφμαν, ὅτε αἴφνης ἀνήγγειλαν τὸν ἰατρὸν Μίλλερ.

Ἄμα τῇ ἐμφανίσει αὐτοῦ οἱ παρεστῶτες ἐθεώρησαν ἀλλήλους πρὸς στιγμὴν, καὶ ἐπέισθησαν ὅτι ὑπὸ τῆς αὐτῆς κατελήφθησαν ἐντυπώσεως. Τοῖς ἐφάνη ὅτι εἶχον ἐνώπιόν των ὀπτασίαν τινὰ φαντασιώδη, αὐτὸν τοῦτον τὸν γηραιὸν Ὀρφμαν. Τῷ ὄντι, τὸ ὑψηλὸν καὶ φαλακρὸν αὐτοῦ μέτωπον, ἡ ἰδιότροπος φυσιολογία του, τὸ βαλὸν καὶ ἀπαστράπτου βλέμμα του, τὸ σιωπικὸν καὶ δηκτικὸν μειδιάματά του, τὸ λίαν ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀνάστημα καὶ ἡ ὑπερβολικὴ τέλος ἰσχύότης του, πάντα ταῦτα περιέβαλλον παράδοξον ἀληθῶς ἦθος τὸν ἰατρὸν Μίλλερ. Πάντες προσεπάθουν ν' ἀνακαλύψωσι γαμφύς ὄνυχας εἰς τὰ ἄκρα τῶν μακρῶν καὶ καταλεύκων αὐτοῦ χειρῶν, ὑπέθετον δὲ ὅτι πολὺ πιθανὸν νὰ ἔκρυπτεν ὑπὸ τὰ πλατέα αὐτοῦ πέδιλα ἓνα τοῦλάχιστον γαμφύνοχα πόδα. Κατὰ τ' ἄλλα ὁ ἰατρὸς Μίλλερ εἶχε λίαν εὐγενεῖς τοὺς τρόπους καὶ ἐφαίνετο ἀνήλικος εἰς τὴν καλλίστην τῆς κοινωνίας τάξιν. Ἡ ἐνδυμασία του δὲν ἦτο μὲν τοῦ συρμού, εἶχεν ὅμως κομψότητά τινα ἐν τῷ ἀναχρονισμῷ τῆς. Ἀξιοθαύμαστος δὲ πρὸ πάντων ἦτον ἡ λευκότης τῶν περιχειρίδων καὶ τοῦ ἐπιστηθίου του, ἐφ' οὗ ἔστιλβε πολῦτιμος μέλας ἀδάμας.

Ἐν τούτοις ἡ μαρκησία ἔσπευσεν εἰς προὔπαντησίν του.

— Ἄ! ἰατρὲ, θά μὲ σώσετε!

— Πιστεύω, ἀπεκρίθη οὗτος, κάμων ἐνταῦτ' ἡ παράδοξον μορφασμὸν, τὸν ὁποῖον ἠδύνατό τις νὰ ἐξηγήσῃ ὅπως ἤθελε.

— Θέλετε ν' ἀποσυρθῶμεν πάραυτα εἰς τὸ δωμάτιόν μου;

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη, μαρκησία, τίποτε δὲν μᾶς βιάζει. Εὐρισκόμεθα πολὺ καλὰ καὶ ἐδῶ. Ἄς ἐξακολουθήσῃ ἡ συνομιλία ὡς νὰ μὴν ἤμην ἐγὼ παρών.

— Ἄλλ' ἰατρὲ, ἡ ἀσθένειά μου... ἡ ἐπίσκεψίς σας...

— Μείνατε ἡσυχος, μαρκησία, δὲν σᾶς λησμονῶ, παρατηρῶ τὸν σφυγμὸν σας.

Καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά τῆς, ἐκάθησε παρ' αὐτῆς. Ἡ συνομιλία ἐπανελήθη, μετὰ τινα δὲ λεπτὰ τῆς ὥρας ἤρχισαν ὄλοι ν' ἀμιλλῶνται τίς περισσότερο νὰ σιῶπῃ τὸν παράδοξον γέροντα, ὅστις ἀπεδέχετο τοῦτο μετὰ πολλῆς εὐπροσηγορίας. Τὸν ἀπεκάλεσαν ἀλληλοδιαδόχως Νοστράδαμον, Καλιόστρον, Μέζμερ, εἰς ἕκαστον δὲ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἐμειδίχα οὗτος, ὡς ἂν τῷ ἀνεμίμνησκον ἀρχαίους φίλους. Τοσοῦτον δὲ προέ-